

شرح البلاغه

ترجمہ و شرح واژگان

پدیدآورندگان

زہرا قرۃ الاعیان، فاطمہ لاجوردی، افسانہ مجاہد

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	فرقه‌الاعیان، زهرا، ۱۳۴۲ -
عنوان قراردادی	نهج البلاغه، فارسی - عربی، شرح
عنوان و نام پدیدآور	نهج البلاغه ترجمه و شرح واژگان/ پدیدآورندگان زهرا فرقه‌الاعیان، فاطمه لاجوردی، احمد مجاور، مترجم و ویراستار حسین استادولی
مشخصات نشر	تهران: بنیاد نهج البلاغه، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۱۴۶۶ ص: جدول.
فروست	سلسله انتشارات بنیاد نهج البلاغه: ۱۹۹.
شابک	978-600-5076-4-4

وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
یادداشت	یادداشت.
یادداشت	یادداشت.
یادداشت	یادداشت.
موضوع	علی بن ابی‌طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ - خطبه‌ها
موضوع	Ali ibn Abi-talib, Imam I, 600-661 -- *Public speaking
موضوع	علی بن ابی‌طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ - نامه‌ها
موضوع	Ali ibn Abi-talib, Imam I, 600-661 -- Correspondence
موضوع	علی بن ابی‌طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ - نهج البلاغه - اصطلاح‌ها و واژه‌ها
موضوع	Ali ibn Abi-talib, Imam I, Nahjol - Balaghah -- Glossaries, vocabularies, etc.
موضوع	علی بن ابی‌طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ - نهج البلاغه - نامه‌ها
موضوع	Ali ibn Abi-talib, Imam I, Nahjol - Balaghah -- Correspondence
شناسه افزوده	لاجوردی، فاطمه، ۱۳۳۳ -
شناسه افزوده	مجاوری، احسان، ۱۳۴۵ -
شناسه	استادولی، حسین، ۱۳۳۱ - مترجم، ویراستار
پدیده کنفر	۲۹۷/۱۵۱۵ : ۱۳۹۷/۱۳۹۷B/P۳A/۰۶
زده پند	۲۹۷/۱۵۱۵
شناسی	۵۱۵۲۷۷۲

عنوان: نهج البلاغه؛ ترجمه و شرح واژگان
پدیدآورندگان: زهرا فرقه‌الاعیان، فاطمه لاجوردی و احسانه مجاوری
مترجم و ویراستار: استاد حسین استادولی
ناشر: انتشارات بنیاد نهج البلاغه
طراح جلد: الهام محمدپور
طراح و صفحه‌آرا: سعید افشین افشار و الهام محمدپور
نوبت چاپ: چهارم، بهار ۱۳۹۷
شمارگان: ۱۰۰
قیمت: ۸۵۰۰ ریال

حق امتیاز ترجمه نهج البلاغه اثر استاد حسین استادولی در اختیار انتشارات اسوه است و برای یک دوره چاپ مجوز آن به انتشارات بنیاد نهج البلاغه اعطا شده است.
امتیاز انحصاری شرح واژگان نهج البلاغه در اختیار بنیاد نهج البلاغه است.

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، نرسیده به میدان قدس، کوچه شهید بهمن محمودی، کوچه اسکویی، کاشی ۳.
شماره‌های تماس: ۸۸۹۰۹۸۶۲، ۲۲۷۱۰۲۷۹، ۲۲۷۵۸۶۷۵، ۲۲۷۵۵۵۰۱ دورنگار: ۲۲۷۵۵۵۰۱

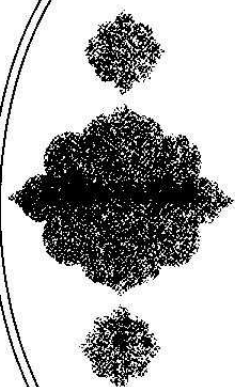
دفتر قم: ۲۷۷۴۲۵۹۴-۰۲۵ دفتر مشهد: ۳۸۵۵۵۱۱۱-۰۵۱

نشانی‌های اینترنتی: www.nahjpub.ir www.Nahjolbalagheh.ir

- سخن ویراستار ۲۱
- مقدمه ۲۳
- شیوه‌نامه ۲۵
- بخش اول: خطبه‌ها ۲۹
- خطبه ۱: درباره‌ی آغاز آفرینش آسمان و زمین، آفرینش آدم و سوره بقره حج ۳۱
- خطبه ۲: پس از بازگشت از صفین ۵۱
- خطبه ۳: معروف به خطبه‌ی شقشقیه ۵۷
- خطبه ۴: در پند و اندرز مردم و راهنمایی آنان از گمراهی ۶۷
- خطبه ۵: هنگامی که رسول خدا (ص) از دنیا رفت و عباس و ابوسفیان خواستند با امام بیعت کنند ۶۹
- خطبه ۶: هنگامی که نظر دادند طلحه و زبیر را دنبال نکند ۷۱
- خطبه ۷: در نکوهش پیروان شیطان ۷۳
- خطبه ۸: درباره‌ی زبیر ۷۵
- خطبه ۹: در وصف حال خود و دشمنانش در جنگ جمل ۷۵
- خطبه ۱۰: در نکوهش شیطان، یا قوم شیطان صفت جمل ۷۷

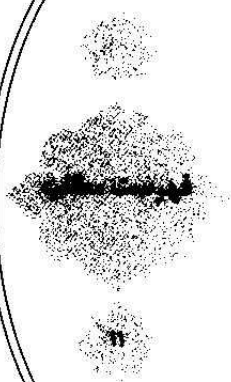
- خطبه ۱۱: به فرزندش محمد حنفیه ۷۷
- خطبه ۱۲: هنگامی که خداوند او را بر یاران جمل پیروز کرد ۷۹
- خطبه ۱۳: در نکوهش مردم بصره پس از جنگ جمل ۷۹
- خطبه ۱۴: باز هم درباره‌ی بصره و اهل آن ۸۱
- خطبه ۱۵: درباره‌ی آن چه به مسلمانان بازگردانید از املاک بیت المال ۸۳
- خطبه ۱۶: درباره‌ی علم خود به فرجام کار مردم و بیان اقسام آنان ۸۳
- خطبه ۱۷: درباره‌ی قاضیان ناشایسته ۸۹
- خطبه ۱۸: در نکوهش اختلاف علما در فتوا و حکم ۹۳
- خطبه ۱۹: سخنی با اشعث بن قیس ۹۵
- خطبه ۲۰: در گریز از غفلت، و بیداری در شتاب به سوی خدا ۹۷
- خطبه ۲۱: سخنی جامع در پند و حکمت ۹۹
- خطبه ۲۱: هنگامی که خبر بیعت شکنان جمل به او رسید ۹۹
- خطبه ۲۲: غیب تهیدستان به زهد و تأدیب ثروتمندان به مهر ۱۰۱
- خطبه ۲۴: سرخجام در روا بودن جنگ با مخالفان و تضمین پیروزی ۱۰۷
- خطبه ۲۵: پس از صلح با ربه یمن و سستی یاران خود ۱۰۷
- خطبه ۲۶: در وصف حال مردم جاسیت و دوران سکوت خود ۱۱۱
- خطبه ۲۷: در برانگیختن مردم به جهاد ۱۱۳
- خطبه ۲۸: در بی وفایی دنیا و توجه به آخرت ۱۱۹
- خطبه ۲۹: پس از تاخت و تاز ضحاک بن قیس سردا معارضه با حاجیان ۱۲۳
- خطبه ۳۰: درباره‌ی قتل عثمان و برانیت خود از آن ۱۲۵
- خطبه ۳۱: پیش از شروع جنگ جمل برای بازگرداندن زبیر ۱۲۷
- خطبه ۳۲: در وصف روزگار خود به ستمگری و بیان اقسام مردم ۱۲۷
- خطبه ۳۳: به هنگام خروج برای جنگ با اهل بصره (جنگ جمل) ۱۳۳
- خطبه ۳۴: در تحریک مردم به جنگ با شامیان ۱۳۵
- خطبه ۳۵: پس از جریان تحکیم و گزارشی که از کار حکمین رسید ۱۳۹

- خطبه ۳۶: در تهديد خوارج نهروان ۱۴۱
- خطبه ۳۷: پس از جنگ نهروان درباره‌ی فضایل خود ۱۴۳
- خطبه ۳۸: در علت نام‌گذاری شبهه به این نام ۱۴۵
- خطبه ۳۹: پس از با خبر شدن از هجوم نعمان بن بشير ۱۴۷
- سردار معاويه به عين التمر ۱۴۷
- خطبه ۴۰: درباره‌ی خوارج ۱۴۹
- خطبه ۴۱: در نهی از دغل‌بازی ۱۴۹
- خطبه ۴۲: در پرهیز دادن از پیروی هوای نفس و آرزوی دراز در دنیا ۱۵۱
- خطبه ۴۳: پس از خودداری معاويه از بيعت ۱۵۳
- خطبه ۴۴: هنگامی که مصطفیٰ بن هبیره شیانی به سوی معاويه گريخت ۱۵۳
- خطبه ۴۵: خطبه‌ای موسوم به خطبه روز عيد فطر در ۱۵۳
- ستایش خداوند و نکوهش یاران ۱۵۵
- خطبه ۴۶: دعای آن حضرت هنگامی که نه میخواست به سوی شام حرکت کند ۱۵۷
- خطبه ۴۷: درباره‌ی کوفه ۱۵۷
- خطبه ۴۸: به هنگام رفتن به جنگ شامیان ۱۵۹
- خطبه ۴۹: درباره‌ی جمله‌ای صفات ربوبی و علم الهی ۱۵۹
- خطبه ۵۰: درباره‌ی خرابی عالم از فتنه‌های عالم‌سوز ۱۶۱
- خطبه ۵۱: هنگامی که یاران معاويه در صفین آب فرات ۱۶۱
- بر یاران آن حضرت بستند ۱۶۲
- خطبه ۵۲: در تشويق به زهد و پارسایی ۱۶۵
- خطبه ۵۳: درباره‌ی عيد قربان و صفت قربانی ۱۶۷
- خطبه ۵۴: در وصف یاران خود در صفین هنگامی که ۱۶۷
- او را از جنگ با شامیان باز می‌داشتند ۱۶۹
- خطبه ۵۵: هنگامی که یارانش دیدند در اجازه‌ی جنگ با شامیان کندی می‌ورزد ۱۶۹
- خطبه ۵۶: در وصف خود و یاران رسول خدا (ص) ۱۷۱

- خطبه ۵۷: در وصف یک مرد بد نام (معاویه) و فضیلت خویش ۱۷۳
- خطبه ۵۸: در گفتگو با خوارج هنگامی که از حکمیت کناره گرفتند ۱۷۳
- خطبه ۵۹: هنگامی که به آن حضرت گفته شد خوارج از پل نهروان گذشتند ۱۷۵
- خطبه ۶۰: هنگامی که خوارج کشته شدند ۱۷۷
- خطبه ۶۱: درباره‌ی خوارج ۱۷۷
- خطبه ۶۲: هنگامی که او را از ترور شدن بیم دادند ۱۷۷
- خطبه ۶۳: در پرهیز از فتنه‌ی دنیا ۱۷۹
- خطبه ۶۴: در شتاب کردن به اعمال شایسته ۱۷۹
- خطبه ۶۵: مباحثی دقیق در خداشناسی ۱۸۳
- خطبه ۶۶: در آموزش آداب جنگ و بیکار ۱۸۵
- خطبه ۶۷: رد ادعای مهاجرین و انصار درباره‌ی خلافت ۱۸۷
- خطبه ۶۸: پس از شهادت محمد بن ابی بکر ۱۸۹
- خطبه ۶۹: در ترغیب برخی از یاران خویش ۱۸۹
- خطبه ۷۰: در ستایش راه‌ری که ضربت خورد ۱۹۱
- خطبه ۷۱: در نکرتن عراق ۱۹۱
- خطبه ۷۲: در آموزش صلوات فرستادن بر پیامبر (ص) ۱۹۳
- خطبه ۷۳: به مروان بن حکم در سره ۱۹۷
- خطبه ۷۴: هنگامی که اهل شورا خواستند با معاویه صلوات کنند ۱۹۷
- خطبه ۷۵: هنگامی که بنی امیه او را به مشارکت در ریختن خون عثمان متهم کردند ۱۹۹
- خطبه ۷۶: در تشویق به کار شایسته ۱۹۹
- خطبه ۷۷: هنگامی که سعید بن العاص حق کامل او را نداد ۲۰۱
- خطبه ۷۸: کلماتی که حضرت با آن‌ها دعای می کرد ۲۰۱
- خطبه ۷۹: به یکی از یاران خود هنگامی که آهنگ رفتن به جنگ خوارج داشت ۲۰۳
- خطبه ۸۰: پس از پایان جنگ جمل ۲۰۵
- خطبه ۸۱: درباره‌ی زهد ۲۰۷

- خطبه ۸۲: در نکوهش دنیا ۲۰۷
- خطبه ۸۳: خطبه‌ای شگفت که به آن خطبه‌ی «عزّاء» گویند ۲۰۹
- خطبه ۸۴: درباره‌ی عمرو عاص ۲۲۹
- خطبه ۸۵: درباره‌ی هشت صفت از صفات جلال خداوند ۲۳۱
- خطبه ۸۶: در بیان صفات الهی، و اندرز مردم به تقوا و مشورت ۲۳۳
- خطبه ۸۷: در بیان صفات پرهیزکاران و بدکاران ۲۳۷
- خطبه ۸۸: در بیان اسباب هلاکت مردم ۲۴۵
- خطبه ۹: درباره‌ی رسول اکرم (ص) و پیام‌گذاری امام از ایشان ۲۴۷
- خطبه ۹۰: شامانیت آفریدگار و عظمت آفریده‌ها و پند و اندرز ۲۴۹
- خطبه ۹۱: طبعی‌الاجاب که از خطبه‌های بسیار مهم آن حضرت است ۲۵۳
- خطبه ۹۲: هنگامی که مردم پس از کشته‌شدن عثمان خواستند با آن حضرت بیعت کنند ۲۸۹
- خطبه ۹۳: درباره‌ی فضل و دانش خود رفتاری بنی‌امیه ۲۹۱
- خطبه ۹۴: در وصف خداوند و بیان فضیلت پیامبر و خاندانش و اندرز به مردم ۲۹۷
- خطبه ۹۵: در فضیلت پیامبر (ص) ۲۹۹
- خطبه ۹۶: در وصف خداوند و فضیلت پیامبر (ص) ۳۰۱
- خطبه ۹۷: در مقایسه‌ی یاران خود با یاران پیامبر (ص) ۳۰۱
- خطبه ۹۸: در اشاره به ستم بنی‌امیه ۳۰۱
- خطبه ۹۹: در تشویق به زهد در دنیا ۳۰۹
- خطبه ۱۰۰: درباره‌ی پیامبر و خاندانش (ع) ۳۱۱
- خطبه ۱۰۱: در خبر از حوادث ناگوار آینده ۳۱۵
- خطبه ۱۰۲: درباره‌ی روز قیامت و احوال آینده‌ی مردم ۳۱۷
- خطبه ۱۰۳: در تشویق به زهد ۳۱۹
- خطبه ۱۰۴: در زحمات پیامبر (ص) و فداکاری‌های خود ۳۲۵
- خطبه ۱۰۵: در برخی از صفات پیامبر (ص) و تهدید بنی‌امیه و اندرز به مردم ۳۲۷

● خطبه ۱۰۶: در بیان فضل اسلام، و یادی از پیامبر (ص)

و سرزنش یاران بی‌وفای خود ۳۳۱

● خطبه ۱۰۷: در یکی از ایام صفین ۳۳۷

● خطبه ۱۰۸: در پیشگویی از حوادث ناگوار ۳۳۹

● خطبه ۱۰۹: در بیان قدرت و عظمت الهی و مسأله‌ی مرگ و معاد ۳۴۵

● خطبه ۱۱۰: در بیان پایه‌های دین ۳۵۷

● خطبه ۱۱۱: در نکوهش دنیا ۳۶۱

● خطبه ۱۱۲: درباره‌ی فرشته‌ی مرگ و قبض روح مردم ۳۶۹

● خطبه ۱۱۳: در نکوهش دنیا ۳۶۹

● خطبه ۱۱۴: در پند و اندرز به مردم ۳۷۳

● خطبه ۱۱۵: در طلب یاران ۳۸۱

● خطبه ۱۱۶: در اندرز به یاران خود ۳۸۷

● خطبه ۱۱۷: در نکوهش کسانی که از جان و مال مایه نمی‌گذارند ۳۸۹

● خطبه ۱۱۸: در بیان نیک نهاد خود ۳۹۱

● خطبه ۱۱۹: هنگامی که مردم خواستند خود حضرت برای جهاد حرکت کند ۳۹۱

● خطبه ۱۲۰: در فضیلت خود، و اندرز به یاران ۳۹۵

● خطبه ۱۲۱: پس از لیلۃ الہریر ۳۹۷

● خطبه ۱۲۲: در خطاب به خوارج هنگامی که به ارباب راه آنان رفت ۴۰۱

● خطبه ۱۲۳: در آداب و رسوم جنگ ۴۰۳

● خطبه ۱۲۴: در تشویق یاران خود به جهاد ۴۰۵

● خطبه ۱۲۵: درباره‌ی حکمیت ۴۱۱

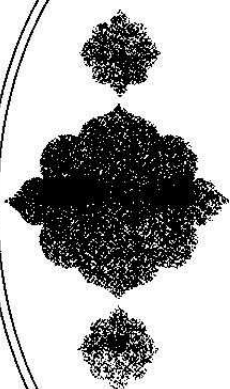
● خطبه ۱۲۶: هنگامی که او را در تقسیم مساوی بیت‌المال سرزنش کردند ۴۱۵

● خطبه ۱۲۷: در بیان برخی از احکام دین و رفع شبهه خوارج ۴۱۵

● خطبه ۱۲۸: در خبر از حوادث خونبار بصره ۴۱۹

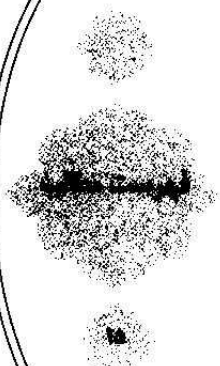
● خطبه ۱۲۹: درباره‌ی پیمان‌ها و ترازوها ۴۲۳

- خطبه ۱۳۰: سخنی با ابوذر به هنگام تبعید وی ۴۲۵
- خطبه ۱۳۱: در بیان اینکه چرا طالب حکومت بود و صفات پیشوای حق ۴۲۷
- خطبه ۱۳۲: در پند و اندرز و تشویق به زهد ۴۲۹
- خطبه ۱۳۳: درباره‌ی عظمت خداوند، قرآن و پیامبر، و پند اندرز ۴۳۳
- خطبه ۱۳۴: هنگامی که عمر بن خطاب برای رفتن ۴۳۴
- به جنگ روم با ایشان مشورت کرد ۴۳۷
- خطبه ۱۳۵: سخنی با مغیره بن احنس منافق ۴۳۷
- خطبه ۱۳۶: درباره‌ی بیعت خود ۴۳۹
- خطبه ۱۳۷: در اطلحه و زبیر و بیعت خود ۴۳۹
- خطبه ۱۳۸: در پیش‌گویی از حوادث ناگوار ۴۴۳
- خطبه ۱۳۹: به هنگام سورن (دقت پس از عمر) ۴۴۷
- خطبه ۱۴۰: در نهی از عیبت مردم ۴۴۷
- خطبه ۱۴۱: در نهی از شنیدن غیبت و بیان برق حق از باطل ۴۴۹
- خطبه ۱۴۲: درباره‌ی نیکی به نا اهل ۴۵۱
- خطبه ۱۴۳: در طلب باران ۴۵۱
- خطبه ۱۴۴: بعثت پیامبران، برتری اهل بیت و نکوهش مخالفان ۴۵۷
- خطبه ۱۴۵: فنای دنیا و نکوهش بدعت ۴۶۱
- خطبه ۱۴۶: هنگامی که عمر بن خطاب برای رفتن به ۴۶۱
- جنگ ایرانیان با ایشان مشورت کرد ۴۶۳
- خطبه ۱۴۷: در فلسفه بعثت، حوادث آینده، پند و اندرز ۴۶۵
- خطبه ۱۴۸: درباره‌ی اطلحه و زبیر و پیمان شکنان بصره ۴۶۹
- خطبه ۱۴۹: سخنی پیش از شهادت خود ۴۷۱
- خطبه ۱۵۰: در اشاره به حوادث ناگوار آینده و وصف یکی از گروه‌های گمراه ۴۷۵
- خطبه ۱۵۱: در پرهیز دادن از فتنه‌ها ۴۷۹
- خطبه ۱۵۲: در بیان صفات خدا، و اوصاف پیشوایان دین ۴۸۵

- خطبه ۱۵۳: درباره‌ی مردمان گمراه و غافل ۴۸۹
- خطبه ۱۵۴: در فضایل خاندان پیامبر (ص) ۴۹۳
- خطبه ۱۵۵: درباره‌ی خلقت شگفت‌آفرین خفاش ۴۹۷
- خطبه ۱۵۶: در خطاب با اهل بصره به صورت خبر از حوادث ناگوار آینده ۵۰۱
- خطبه ۱۵۷: در تشویق به تقوا ۵۰۷
- خطبه ۱۵۸: در فضیلت پیامبر (ص) و قرآن کریم، و عاقبت و خیم بنی امیه ۵۱۳
- خطبه ۱۵۹: درباره‌ی خوشرفتاری خود با مردم ۵۱۵
- خطبه ۱۶۰: در حمد و عظمت الهی و بیان حال برخی از پیامبران بزرگ ۵۱۵
- خطبه ۱۶۱: در وصف پیامبر (ص) و خاندان و پیروان او ۵۲۷
- خطبه ۱۶۲: در پاسخ سؤال بی‌مورد یکی از یاران خود ۵۳۱
- خطبه ۱۶۳: در وصف آفریدگار و آفرینش موجودات ۵۳۵
- خطبه ۱۶۴: سخنی با عثمان و هشدار به او ۵۳۹
- خطبه ۱۶۵: در آفرینش شگفت‌انگیز طاووس ۵۴۳
- خطبه ۱۶۶: در تشویق به همسایگی؛ و درباره‌ی بنی امیه و مردم آخرالزمان ۵۵۷
- خطبه ۱۶۷: در آغاز خدمت خود ۵۶۱
- خطبه ۱۶۸: پس از بیعت با او، خلافت ۵۶۳
- خطبه ۱۶۹: هنگامی که شورشیان - مایه - به ره رسیدند ۵۶۷
- خطبه ۱۷۰: در لزوم پیروی از حق ۵۶۹
- خطبه ۱۷۱: هنگامی که خواست با اهل صفین روبرو گردد ۵۷۱
- خطبه ۱۷۲: درباره‌ی شورای خلافت، دادخواهی از قریس، یاران حال ۵۷۳
- خطبه ۱۷۳: درباره‌ی پیامبر (ص) و کسی که شایسته‌ی خلافت است ۵۷۵
- خطبه ۱۷۴: درباره‌ی طلحة بن عبیدالله ۵۸۱
- خطبه ۱۷۵: در پند و اندرز و بیان نزدیکی خود به رسول خدا ۵۸۳
- خطبه ۱۷۶: در پند و اندرز و بیان فضل قرآن و نهی از بدعت ۵۸۵
- خطبه ۱۷۷: درباره‌ی داووران صفین ۵۹۵

- خطبه ۱۷۸: در گواهی به توحید و سفارش به تقوا ۵۹۷
- خطبه ۱۷۹: در پاسخ ذعلب یمانی ۶۰۱
- خطبه ۱۸۰: در نکوهش یاران نافرمان خود ۶۰۳
- خطبه ۱۸۱: درباره‌ی قومی که به خوارج پیوستند ۶۰۵
- خطبه ۱۸۲: در ستایش خداوند، امام غایب و تشویق به جهاد ۶۰۷
- خطبه ۱۸۳: درباره‌ی قدرت خدا و فضل قرآن و سفارش به پرهیزگاری ۶۲۱
- خطبه ۱۸۴: به برج بن مسهر طائی که از خوارج بود ۶۲۹
- خطبه ۱۸۵: در حمد خداوند و ستایش پیامبر و آفرینش مورچه و ملخ ۶۳۱
- خطبه ۱۸۶: در تبیین اصولی از علم خداشناسی ۶۳۹
- خطبه ۱۸۷: در خبر پیشامدهای ناگوار ۶۵۱
- خطبه ۱۸۸: در ستایش به تقی و یاد مرگ ۶۵۵
- خطبه ۱۸۹: درباره‌ی ایمن و رب هجرت ۶۵۷
- خطبه ۱۹۰: در ستایش خدا و در تبریک پیامبر و سفارش به تقوا ۶۵۹
- خطبه ۱۹۱: در ستایش خداوند و پیامبر و سفارش به زهد و تقوا ۶۶۵
- خطبه ۱۹۲: خطبه قاصعه ۶۷۵
- خطبه ۱۹۳: در وصف حال پرهیزگاران ۷۱۷
- خطبه ۱۹۴: در وصف حال منافقان ۷۲۷
- خطبه ۱۹۵: در ستایش خدا، ثنای پیامبر و پند و اندرز ۷۳۱
- خطبه ۱۹۶: درباره‌ی بعثت پیامبر (ص) و سفارش به زهد ۷۳۷
- خطبه ۱۹۷: در بیان فضیلت خود ۷۳۹
- خطبه ۱۹۸: در احاطه‌ی علم الهی به جزئیات و بیان فضل اسلام و قرآن ۷۴۱
- خطبه ۱۹۹: در سفارش به یاران خود ۷۵۱
- خطبه ۲۰۰: درباره‌ی معاویه ۷۵۷
- خطبه ۲۰۱: در پند و اندرز به پویندن راه راست ۷۵۷
- خطبه ۲۰۲: بر سر مزار فاطمه (س) ۷۵۹

- خطبه ۲۰۳: در تشویق به پارسایی در دنیا و ترغیب به آخرت ۷۶۱
- خطبه ۲۰۴: در توجه به مرگ و عالم آخرت ۷۶۳
- خطبه ۲۰۵: در گفتگو با طلحه و زبیر ۷۶۵
- خطبه ۲۰۶: در نهی از ناسزاگویی به دشمنان ۷۶۷
- خطبه ۲۰۷: در جلوگیری از به میدان رفتن امام حسن (ع) ۷۶۹
- خطبه ۲۰۸: درباره‌ی پذیرش حکمت ۷۶۹
- خطبه ۲۰۹: سخنی با علاء حارثی و برادر وی عاصم ۷۷۱
- خطبه ۲۱۰: در علت اختلاف احادیث ۷۷۳
- خطبه ۲۱۱: در شگفتی آفرینش جهان هستی ۷۷۹
- خطبه ۲۱۲: در تحریک یاران به جهاد با شامیان زمان خود ۷۸۳
- خطبه ۲۱۳: در بیان مجد و عظمت الهی ۷۸۳
- خطبه ۲۱۴: بیان حقیقت پیامبر (ص) و وصف عالمان و سفارش به پرهیزگاری ۷۸۵
- خطبه ۲۱۵: یک دعای آن حضرت ۷۸۹
- خطبه ۲۱۶: در توبه و فرمانروا و مردم ۷۹۱
- خطبه ۲۱۷: در داد و ستد و شکایت از قریش ۷۹۹
- خطبه ۲۱۸: درباره‌ی کسانی که در جنگ با او روانه‌ی بصره شدند ۸۰۱
- خطبه ۲۱۹: سخنی بر سر جنازه طایف بن عبد الله بن عبد الرحمن بن عتاب بن اسید ۸۰۳
- خطبه ۲۲۰: در وصف پوینده‌ی راه خدا ۸۰۳
- خطبه ۲۲۱: سخنی پس از تلاوت سوره تبارک: ۸۰۵
- خطبه ۲۲۲: در وصف مردان خدا ۸۱۳
- خطبه ۲۲۳: در مذمت غرور و غفلت آدمی ۸۱۹
- خطبه ۲۲۴: در بیزاری جستن از ظلم ۸۲۵
- خطبه ۲۲۵: در التجاء به خدا که او را بی‌نیاز سازد ۸۳۱
- خطبه ۲۲۶: در گریز دادن از دنیا ۸۳۱
- خطبه ۲۲۷: در التجاء به خدا و طلب هدایت ۸۳۵

● خطبه ۲۲۸: درباره‌ی یکی از یاران خود ۸۳۷

● خطبه ۲۲۹: در وصف بیعت با او برای خلافت ۸۳۹

● خطبه ۲۳۰: درباره‌ی تقوا و عمل و کوشش جدی در راه خدا ۸۳۹

● خطبه ۲۳۱: در ذی‌قار هنگامی که برای جنگ جمل به بصره می‌رفت ۸۴۵

● خطبه ۲۳۲: به عبدالله بن زمعه که از شیعیان آن حضرت بود ۸۴۵

● خطبه ۲۳۳: درباره‌ی قدرت بیان، و وصف اوضاع آشفته آن زمان ۸۴۷

● خطبه ۲۳۴: درباره‌ی تفاوت‌های مردم ۸۴۹

● خطبه ۲۳۵: سخنی به هنگام غسل و کفن پیامبر (ص) ۸۴۹

● خطبه ۲۳۶: درباره‌ی مجرت خود و ملحق شدن به پیامبر (ص) ۸۵۱

● خطبه ۲۳۷: شتاد روزیدن به عمل ۸۵۳

● خطبه ۲۳۸: درباره‌ی یاران جنگ صفین و نکوهش شامیان ۸۵۵

● خطبه ۲۳۹: در بیان فضائل امام محمد (ص) ۸۵۷

● خطبه ۲۴۰: سخنی با عبدالله بن عباس در نکوهش عثمان ۸۵۷

● خطبه ۲۴۱: در تشویق یاران خود به جهاد ۸۵۹

● بخش دوم: نامه‌ها ۸۶۱

● ۱. به اهل کوفه ۸۶۳

● ۲. به اهل کوفه بعد از فتح بصره ۸۶۵

● ۳. به شریح بن حارث، قاضی خود ۸۶۶

● ۴. به یکی از فرماندهان لشکر خود ۸۶۹

● ۵. به اشعث بن قیس، حاکم آذربایجان ۸۷۱

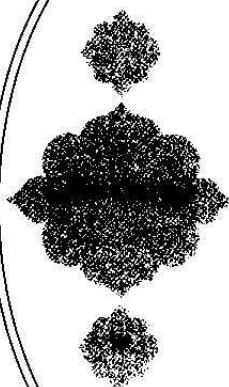
● ۶. به معاویه ۸۷۱

● ۷. به معاویه ۸۷۳

● ۸. به جریر بن عبدالله بجلی ۸۷۵

● ۹. به معاویه ۸۷۵

● ۱۰. به معاویه ۸۷۹

۸۸۳. ۱۱. به لشگری که به سوی دشمن فرستاد
۸۸۵. ۱۲. به معقل بن قیس ریاحی
۸۸۷. ۱۳. به دوتن از امیران لشکر خود
۸۸۷. ۱۴. به سپاه خود، پس از روبه رو شدن با دشمن در صفین
۸۸۹. ۱۵. دعای آن حضرت، هنگامی که در جنگ با دشمن روبه رو شد
۸۹۱. ۱۶. سخنی با یاران در هنگام جنگ
۸۹۱. ۱۷. به معاویه، در پاسخ نامه‌ای که او فرستاده بود
۸۹۵. ۱۸. به عبدالله بن عباس، کارگزار خود در بصره
۸۹۵. ۱۹. به برخی از کارگزاران خود
۸۹۷. ۲۰. به زیاد بن ابیه
۸۹۷. ۲۱. به زیاد بن ابیه
۸۹۹. ۲۲. به عبدالله بن عباس
۹۰۱. ۲۳. به آن حضرت پیش از مرگ خود
۹۰۳. ۲۴. به صید بن حارث درباره‌ی اموال خود
۹۰۵. ۲۵. به مادرش به بزرگی زکات
۹۱۱. ۲۶. به یکی از کارگزارانش، هنگامی که او را برای گرفتن زکات فرستاد
۹۱۳. ۲۷. به محمد بن ابی بکر، هنگامی که به مصر را به او سپرد
۹۱۹. ۲۸. در پاسخ به معاویه
۹۲۹. ۲۹. به مردم بصره
۹۲۹. ۳۰. به معاویه
۹۳۱. ۳۱. به حسن بن علی (ع)
۹۷۱. ۳۲. به معاویه
۹۷۳. ۳۳. به قثم بن عباس، عامل خود در مکه
۹۷۵. ۳۴. به محمد بن ابی بکر، هنگامی که مالک اشتر را به جای او گماشت
۹۷۷. ۳۵. به عبدالله بن عباس، پس از کشته شدن محمد بن ابی بکر در مصر

- ۳۶. به برادرش عقیل بن ابی طالب ۹۷۹
- ۳۷. به معاویه ۹۸۳
- ۳۸. به مردم مصر، هنگامی که مالک اشتر را به حکومت آنان گماشت ۹۸۳
- ۳۹. به عمرو بن عاص ۹۸۵
- ۴۰. به یکی از کارگزاران خود ۹۸۷
- ۴۱. به یکی از کارگزارانش، به خاطر خیانت او در بیت المال ۹۸۷
- ۴۲. به مرزبان ابی سلمه مخزومی، هنگام عزل او از حکومت بحرین ۹۹۳
- ۴۳. به حنظل بن هییره شیبانی ۹۹۳
- ۴۴. به زیاد بن ابیه ۹۹۵
- ۴۵. به عثمان بن عیف انصاری، کارگزار خود در بصره ۹۹۷
- ۴۶. به یکی از کارگزارانش (مارک اشتر) ۱۰۱۱
- ۴۷. وصیت به امام حسن و امام حسین (ع) پس از ضربت ابن ملجم ۱۰۱۳
- ۴۸. به معاویه ۱۰۱۷
- ۴۹. به معاویه ۱۰۱۹
- ۵۰. به فرماندهان لشکر خود ۱۰۱۹
- ۵۱. به مأموران گردآوری مالیات ۱۰۲۱
- ۵۲. به استانداران، درباره‌ی اوقات نماز ۱۰۲۵
- ۵۳. به مالک اشتر نخعی، برای فرمانداری مصر ۱۰۲۷
- ۵۴. به طلحه و زبیر ۱۰۷۹
- ۵۵. به معاویه ۱۰۸۱
- ۵۶. به شریح بن هانی ۱۰۸۳
- ۵۷. به مردم کوفه ۱۰۸۳
- ۵۸. به مردم شهرها، در شرح آنچه میان او و اهل صفین گذشت ۱۰۸۵
- ۵۹. به اسود بن قطبه، فرمانده سپاه خلوان ۱۰۸۷
- ۶۰. به استاندارانی که سپاه از قلمرو آنان عبور می‌کرد ۱۰۸۹

- ۱۰۹۱. به کمیل بن زیاد نخعی و سرزنش او
- ۱۰۹۳. به مردم مصر، توسط مالک اشتر
- ۱۰۹۷. به ابوموسی اشعری، که مردم را از شرکت در جنگ جمل باز می‌داشت
- ۱۰۹۹. در پاسخ معاویه
- ۱۱۰۳. به معاویه
- ۱۱۰۷. به عبدالله بن عباس
- ۱۱۰۹. به قثم بن عباس، فرماندار خود در مکه
- ۱۱۱۱. به سلمان فارسی رحمه‌الله، پیش از ایام خلافت خود
- ۱۱۱۳. به حارث همدانی
- ۱۱۱۷. به سهل بن حنیف، درباره‌ی گروهی از مردم مدینه که به معاویه پیوستند
- ۱۱۱۹. به منذر بن جارود عبدی، درباره‌ی خیانتی که کرده بود
- ۱۱۲۱. به عبدالله بن عباس
- ۱۱۲۱. معاویه
- ۱۱۲۳. پیدایش نامه‌ی که میان قوم ربیعیه و اهل یمن نوشت
- ۱۱۲۵. به معاویه
- ۱۱۲۷. به عبدالله بن عباس، هنگامی که او را در بصره به جای خود نهاد
- ۱۱۲۷. به عبدالله بن عباس هنگامی که او را برای گفتگو با خواجه فرستاد
- ۱۱۲۷. به ابوموسی اشعری، در پاسخ کار - نمک
- ۱۱۲۹. به فرماندهان سپاه، هنگامی که به خلافت رسید
- ۱۱۳۱. بخش سوم: حکمت‌ها

سمه تعالی

دیری است که خامه‌ی دستان پرده‌ها، سان عالمان سخنور و عارفان سخن‌شناس، از اقیانوس بیکران نهج‌البلاغه، به صفت و سفتی، درهائی ناب مشغول است؛ با این حال نمی‌توان ادعا کرد که تمام ابعاد و روایای این کتاب شناخته و یا شناسانده شده باشد. بلکه بسان درختی پر بار که «تَوْتَى أَكْلُهَا أَلْ حَسْبُ يَذْنُهَا...» بار و بر می‌دهد و چون چشمه‌ساری زلال در جوشش است و این سیر با شتاب این و در سطحی فراگیر ساری و جاری است، تا شاید اندکی سوز عطش جویندگان حقیقت را فرونشاند و چراغی فرا راه آنان بیفزود تا در کوره راه‌های حیرت به بیراهه‌ی ضلاله درنیفتند.

سخن گفتن و قلم زدن از علی (ع) و هر آنچه به او وابسته است به هر شکل و در هر سطحی، علاوه بر این که توفیقی است برای مؤانست با این درس آموز، یک مکاب‌وحی نبوی، افتخاری است برای گوینده و نویسنده. از این‌روی، تمام تلاش نویسنده و محققان، ارائه‌ی تصویری تابناک از امیر کلام و معرفی ابعاد پیدای و ناپیدای چهره‌ی ماست.

و مثالی حضرت از خلال سخنان و گفته‌های گهربارش بوده و هست. از برکات و آثار انس با نهج‌البلاغه فراهم‌ساختن زمینه‌ی نیل به معرفتی شایسته و بایسته‌ی آن حضرت در سایه‌سار معارف بلند و ارجمند این کتاب است. افزون بر این که برای نویسنده و مخاطبش فرصتی خواهد بود تا از دریای عمیق و ژرف آن گوهرهایی ناب در مباحث گونه‌گون اعتقادی، اخلاقی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی و... برگزیند؛ تا با تکیه بر این آموزه‌های ربانی، پرتوی از بندگی خالصانه را در عرصه‌ی زندگی ابتدا در خود و پس از آن در دیگران بیفزوند.

و در میانه‌ی این راه پر رهرو، جستجو از راهی که بهره‌گیری بیشتر از این کتاب بی‌بدیل را برای تمام اقشار میسر سازد، زمینه‌ی پیدایی این اثر گردید؛ تا شاید نشانی باشد بر ارادتمان نسبت به این آستان و فرهنگ شیعی.